

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงวิธีการดำเนินการวิจัยในชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดกลุ่มประชากร การเลือกกลุ่มตัวอย่าง จนถึงการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ดังนั้น ประชากรจึงได้แก่หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่พิมพ์จำหน่ายทั่วไปในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาคือเป็นเวลา 1 ปีเต็ม คือตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2526 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2527

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้นำหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 13 ชื่อฉบับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทที่พิมพ์จำหน่ายในช่วงที่ทำการศึกษามาเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้หนังสือพิมพ์รายวันครบทุกลักษณะ ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ (quality newspapers) จำนวนหนังสือพิมพ์รายวันที่จัดอยู่ในประเภทนี้มีเพียง 3 ชื่อฉบับ จึงได้ทำการศึกษาหมดทั้ง 3 ฉบับ ได้แก่ สยามรัฐ มติชน และ มาตุภูมิ
2. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม (popular newspapers) มีจำนวนประมาณ 8 ชื่อฉบับ ผู้วิจัยจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกศึกษา (purposive sampling) จากหนังสือพิมพ์รายวันที่มียอดจำหน่ายสูงสุด เรียงลงมาตามลำดับทั้งหมด 3 ชื่อฉบับ¹ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ดาวสยาม
3. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทกึ่งประชานิยมกึ่งคุณภาพ มีอยู่ 2 ชื่อฉบับ คือ บ้านเมือง แนวหน้า ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้ง 2 ฉบับ

¹สมาคมโฆษณาธุรกิจแห่งประเทศไทย, ทำเนียบนิตยสารและหนังสือพิมพ์ 1984, (2527),

เหตุผลที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยฉบับในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2526 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2527 เพราะช่วงเวลาดังกล่าวนี้เป็นช่วงระหว่างกลางของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529 นอกจากนี้ ยังเป็นช่วงเวลาที่เริ่มใช้แผนพัฒนาสตรีระยะยาว (2525-2544) มาแล้วระยะหนึ่งด้วย จึงนับเป็นช่วงเวลาเหมาะสมสำหรับศึกษาว่าหนังสือพิมพ์ได้มีบทบาทสอดคล้องกับแผนพัฒนาที่ได้กำหนดขึ้นหรือไม่

การสุ่มฉบับที่ศึกษา (issues) ของหนังสือพิมพ์รายวันนี้ใช้วิธีหมุนเวียน (Rotation) สัปดาห์เว้นสัปดาห์ เริ่มจากสัปดาห์แรกของเดือนตุลาคม 2526 นับเป็นสัปดาห์ที่ 1 ไปจนถึงสัปดาห์สุดท้ายของเดือนกันยายน 2527 เป็นสัปดาห์ที่ 52 โดยกำหนดให้วันจันทร์ของสัปดาห์ที่ 1 เป็นฉบับที่หนึ่ง วันอังคารของสัปดาห์ที่ 3 เป็นฉบับที่สอง วันพุธของสัปดาห์ที่ 5 เป็นฉบับที่สาม เรื่อยไปจนถึงสัปดาห์ที่ 52 เพื่อให้ได้หนังสือพิมพ์รายวันที่ละกันไป ไม่อยู่เฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของแต่ละเดือน

ในการเลือกฉบับหรือวันของหนังสือพิมพ์เพื่อศึกษานี้เหมือนกันทั้ง 8 ชื่อฉบับ ทั้งนี้เพื่อป้องกันความแตกต่างในเรื่องปริมาณของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ในบางวันที่ไม่มีเหตุการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเกิดขึ้น หนังสือพิมพ์ที่พิมพ์จำหน่ายในวันนั้นย่อมไม่มีข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี ในขณะที่บางวันอาจมีข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีมากกว่า จึงยากที่จะเปรียบเทียบการเสนอเนื้อหาการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ หากไม่เลือกศึกษาในวันที่เหมือนกัน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีหมุนเวียนเปลี่ยนวันไปเรื่อย ๆ (Rotation) นี้ ได้ฉบับหนังสือพิมพ์รายวันทั้งสิ้น 208 ฉบับ ในวัน เดือน ปีต่าง ๆ เพื่อศึกษา ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เดือน \ วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
ตุลาคม 2526	3	18					
พฤศจิกายน 2526			2	17			
ธันวาคม 2526					2	17	25
มกราคม 2527	9	24					
กุมภาพันธ์ 2527			8	23			
มีนาคม 2527					9	24	
เมษายน 2527	16						1
พฤษภาคม 2527		1	16	31			
มิถุนายน 2527					15	30	
กรกฎาคม 2527	23						8
สิงหาคม 2527		7	22				
กันยายน 2527				6	21		

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การศึกษายุทธศาสตร์ของหนังสือพิมพ์รายวันไทยในการพัฒนาสตรีโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาได้ใช้ตารางเก็บตัวเลขเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. ตารางเก็บปริมาณเนื้อหาและประเภทเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีเป็นคอลัมน์/นิ้วของหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ในแต่ละหน้าทั้ง 8 ชื่อฉบับ คือ มติชน สยามรัฐ มาตุภูมิ ไทยรัฐ ดาวสยาม เดลินิวส์ บ้านเมือง แนวหน้า เพื่อศึกษาสัดส่วนการเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีกับเนื้อหาด้านอื่น ๆ ของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับ หน่วยในการวิเคราะห์เป็นคอลัมน์/นิ้ว
2. ตารางเก็บความถี่ในการเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับทั้ง 8 ชื่อฉบับในตำแหน่งหน้าต่าง ๆ เพื่อศึกษาว่าหนังสือพิมพ์รายวันมักจะเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีไว้ในตำแหน่งหน้าใด ใช้หน่วยในการวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง (items)
3. ตารางเก็บความถี่ประเภทของแหล่งข้อมูลที่หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับได้เนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีมาเสนอ จำแนกเป็นแหล่งข้อมูลของทางราชการ แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกชน และที่ไม่มีการระบุถึงแหล่งข้อมูล เพื่อศึกษาว่าเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีที่หนังสือพิมพ์รายวันเสนอแก่ผู้อ่านมักมีแหล่งข้อมูลจากที่ใด ใช้หน่วยในการวิเคราะห์เป็นรายชื่อที่มีการระบุถึง 1 ชื่อ เป็น 1 หน่วย
4. ตารางเก็บความถี่ของบทบาทในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีประเภทต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับ โดยจำแนกบทบาทเป็น บทบาทในการแจ้งข่าวสาร บทบาทในการเป็นผู้วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น บทบาทในการเป็นช่องทางการสื่อสารกลับ บทบาทในการเสนอทักษะด้านต่าง ๆ และวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ และบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาสตรีโดยทั่วไป ทั้งนี้แบ่งประเภทของเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีออกเป็น 3 หมวดใหญ่ ๆ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529 คือ คุณลักษณะส่วนตัวของสตรี ชีวิตและครอบครัว การมีส่วนร่วมในสังคม เพื่อศึกษาว่าหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับมีบทบาทในลักษณะอย่างไรในการเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรี ใช้หน่วยวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง (items)

5. ตารางเก็บความถี่ของ เนื้อหาที่หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับเสนอ ในทิศทางบวก ลบ หรือ เป็นกลาง เพื่อนำมาศึกษาว่าหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับเสนอ เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีไปในทิศทางใด เป็นจำนวนเท่าใด ใช้หน่วยการวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง

การทดสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้ทำการทดสอบความ เชื่อมั่นโดยผู้วิจัยได้ สุ่มตัวอย่าง เนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีมา 40 ราย เรื่องและนำไปให้นิสิตปริญญาโท 2 คน จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษาวิเคราะห์โดยยึดแนวการแบ่ง ประเภทจากคู่มือการจัดประเภทดังที่กำหนดไว้ในนิยามศัพท์ ซึ่งผลที่ได้พบว่าผู้ลงรหัสทั้ง 2 พิจารณาศึกษาสอดคล้องมีความเห็นตรงกัน 78% ทั้งนี้อาศัยหลักของ Holsti¹ ในการ คำนวณ ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad R = \frac{2(C_{1,2})}{C_1 + C_2}$$

$$C_{1,2} = \text{จำนวนรายเรื่องซึ่งผู้ลงรหัส 2 คน มีความเห็นตรงกัน}$$

$$C_1 + C_2 = \text{จำนวนรายเรื่องทั้งหมดที่ผู้ลงรหัสทั้งสองศึกษา}$$

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ค่าดังนี้

$$C_{1,2} = 31$$

$$C_1 + C_2 = 40 + 40 = 80$$

$$R = \frac{2(31)}{80} = 0.775$$

¹Richard W. Budd et al., Content Analysis of Communications

(New York : The MacMillian Company, 1976), P. 68.

ในการคำนวณด้วยสูตรนี้ ค่าที่คำนวณได้ไม่ควรต่ำกว่า 0.75 จึงจะมีความเชื่อถือได้¹ เมื่อค่าคำนวณครั้งนี้ ผู้ลงรหัสทั้งสองมีความเห็นตรงกัน 0.775 จึงทดสอบได้ว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้มีความเชื่อมั่นได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ในการพัฒนาสตรีนี้ได้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ 8 ชื่อฉบับ คือ สยามรัฐ มติชน มาตุภูมิ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ดาวสยาม บ้านเมือง แนวหน้า ตัวอย่างหนังสือพิมพ์ได้จากหอสมุดแห่งชาติและหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการศึกษาว่าหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับ เสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีเป็นสัดส่วนเท่าใด เมื่อเปรียบเทียบกับ เนื้อหาด้านอื่น ๆ ใช้การวัดเป็นคอลัมน์/นิ้ว และการหาค่าร้อยละ
2. ในการศึกษาว่าหนังสือพิมพ์รายวันมักจะ เสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีไว้ในตำแหน่งหน้าใด ใช้การนับจำนวนรายเรื่อง หาค่าร้อยละ
3. ในการศึกษาว่า เนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีที่หนังสือพิมพ์รายวันเสนอแก่ผู้อ่าน มีแหล่งข้อมูลจากที่ใด ใช้การนับความถี่ชื่อที่ปรากฏ หาค่าร้อยละ
4. ในการศึกษาว่าหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับ มีบทบาทในลักษณะอย่างไร ในการเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรี ใช้การนับจำนวนรายเรื่อง หาค่าร้อยละ
5. ในการศึกษาว่าหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับ เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีไปในทิศทางใด การกำหนดว่าเนื้อหาชิ้นไหนเสนอในทิศทางใดนั้น ใช้การนับจำนวนประโยค ซึ่งจำแนกเป็นด้านบวก ด้านลบ เป็นกลาง ของแต่ละรายเรื่องแล้วตรวจสอบด้วย The Coefficient of Imbalance² และหาค่าร้อยละ The Coefficient of Imbalance มีสูตรดังนี้

¹ สรรค์ศรี คชาชีวะ, การวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ (คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 53.

² Richard W. Budd, Content Analysis of Communications, p.56.

ใช้สูตร $C_f = \frac{f^2 - fu}{rt}$ เมื่อ $f > u$

ใช้สูตร $C_u = \frac{fu - u^2}{rt}$ เมื่อ $u > f$

โดยที่ f คือจำนวนหน่วยของเนื้อหาด้านบวก

u คือจำนวนหน่วยของเนื้อหาด้านลบ

t คือจำนวนหน่วยของเนื้อหาทั้งหมด

r คือจำนวนหน่วยของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

ค่าที่คำนวณได้จะมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 ซึ่งค่าลบหมายถึงการเสนอเนื้อหาที่มีทิศทางไปด้านลบ ค่าบวกหมายถึงการเสนอเนื้อหาในทิศทางด้านบวก ค่าระหว่าง -0.01 ถึง +0.01 เป็นค่าของความเป็นกลางในการเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ อัญชลี จารุสมบัติ, บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่ :